

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru No. 38197/16, 38384/16, 38389/16, 38394/16, 38400/16 ve
38410/16

Fetullah GÜLEN / TÜRKİYE

(bk. ekli liste)

Başkan

Jon Fridrik Kjølbros,

Hâkimler

Marko Bošnjak,

Egidijus Kūris,

Ivana Jelić,

Darian Pavli,

Saadet Yüksel,

Peeter Roosma

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2020. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla, 8 Eylül 2020 tarihinde, Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), yukarıda belirtilen 27 Haziran 2016 tarihli başvuruları ve 11 Temmuz 2019 tarihli kararı göz önünde bulundurarak, yapılan müzakerelerin ardından aşağıdaki kararı vermiştir:

OLAY VE OLGULAR

1. Başvuran Fetullah Gülen, Türk vatandaşı olup, 1941 doğumludur ve Saylorsburg-Pensilvanya'da (Amerika Birleşik Devletleri) ikamet etmektedir. Mahkeme önünde, Ankara Barosuna bağlı Avukat N. Albayrak tarafından temsil edilmiştir.

A. Davanın Koşulları

2. Davanın kendine özgü koşulları, başvuran tarafından ifade edildiği şekliyle, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

3. Başvuran, Türk makamları tarafından "FETÖ/PDY" ("Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması") olarak adlandırılan ve yasa dışı bir suç örgütü olarak değerlendirilen dini bir tarikatın ve suç şebekesine dönüşen bir sosyal hareketin başında yer almaktadır. Söz konusu örgütün lideri olduğu iddia edilen başvuran, Devlet makamları tarafından 15 Temmuz 2016 tarihli darbe girişimini düzenlemekle suçlanmıştır.

1. Başvuran tarafından açılan tekzip davaları

a) 11 Kasım 2015 tarihinde Yeni Akit gazetesinde yayımlanan makaleler ile ilgili tekzip talebi

4. Yeni Akit gazetesinde 11 Kasım 2015 tarihinde başvuranın fotoğrafıyla birlikte "Fetö'den Bir Hırsızlık Daha" ve "Erdoğan'ı Dinleyip İsrail'e Bildirmişler" başlıklı iki makale yayımlanmıştır. Söz konusu makalelerde, Gülen örgütünün, üyelerini Devlet üniversitelerine öğretim

görevlisi olarak yerleştirmek amacıyla, IELTS (Uluslararası İngilizce Dil Yeterlilik Sınavı) testinin sınav sorularını çaldığı ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bazı yabancı Devlet ve Hükümet başkanları ile yaptığı telefon görüşmelerinin İsrail lehine kaydettiği iddia edilmektedir.

5. Başvuranın avukatı 23 Kasım 2015 tarihinde, Yeni Akit gazetesinden, noter tarafından tebliğ edilen tekzip metnini yayımlamasını talep etmiştir. Yukarıda anılan makalelerde başvuran hakkında yazılan iddiaların bütünüyle yalanlandığı bu tekzip metnine göre, söz konusu makaleler, başvuranın itibarın korunması ve masumiyet karinesi haklarını ihlal etmekteydi.

6. Başvuranın avukatı, gazetenin, talebini kabul etmemesi üzerine, 15 Aralık 2015 tarihinde, 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca, Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğine ("6. Sulh Ceza Hâkimliği") başvurarak, tekzip metninin yayımlanmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Bu bağlamda bilhassa, söz konusu makalelerde yer alan ve asılsız olduğunu iddia ettiği iddiaların, müvekkilinin masumiyet karinesi ve itibarın korunması haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

7. Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği 21 Aralık 2015 tarihinde, başvuranın avukatının talebini reddetmiştir. Bu karara varırken, ihtilaf konusu makalelerin, basın özgürlüğü kapsamında yayımlandığı değerlendirilmesinde bulunmuş ve bunların, kişisel hak ve özgürlüklere zarar verecek ve eleştiri sınırlarını aşacak, dolayısıyla tekzip hakkını haklı gösterebilecek nitelikte herhangi bir unsur içermediği ve bu makalelerde yer alan iddialar ile ilgili derdest ceza soruşturmalarının bulunması nedeniyle, bunların gerçeği yansıttığı gerekçeleriyle, tekzip hakkının koşullarının somut olayda gerçekleşmediği kanaatine varmıştır.

8. Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliği ("7. Sulh Ceza Hâkimliği") 22 Ocak 2016 tarihinde, başvuranın avukatı tarafından, 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararına karşı yapılan itirazı, söz konusu kararda herhangi bir uygunsuzluk bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

b) 12 Kasım 2015 tarihinde Yeni Akit gazetesinde yayımlanan makaleler ile ilgili tekzip talebi

9. Yeni Akit gazetesinde 12 Kasım 2015 tarihinde, başvuranın fotoğrafıyla birlikte “Montaj Üssü Amerika’da” ve “Montaj Üssü ABD” başlıklı iki makale yayımlanmıştır. Bu makalelerde, Gülen örgütünün üyeleri tarafından kurulan ve New Jersey’de bulunan bir şirkette ihtilafli ses kayıtları hazırlandığı ve adı geçen örgütün , bu kayıtları, 17-25 Aralık 2013 tarihlerinde bakanlar, üst düzey kamu görevlileri ve iş insanları hakkındaki yolsuzluk iddiaları ile ilgili olarak yürütülen polis operasyonları sırasında kullandığı iddia edilmekteydi.

10. Başvuranın avukatı 17 Kasım 2015 tarihinde, Yeni Akit gazetesinden, noter tarafından tebliğ edilen tekzip metnini yayımlamasını talep etmiştir. Yukarıda anılan makalelerde başvuran hakkında yazılan iddiaların bütünüyle yalanlandığı bu tekzip metnine göre, söz konusu makaleler, başvuranın itibarın korunması ve masumiyet karinesi haklarını ihlal etmekteydi.

11. Başvuranın avukatı, gazetenin, talebini kabul etmemesi üzerine, 7 Aralık 2015 tarihinde, 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 14. maddesi uyarınca, 7. Sulh Ceza Hâkimliğine başvurarak, tekzip metninin yayımlanmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Bu bağlamda bilhassa, söz konusu makalelerde yer alan ve asılsız olduğunu iddia ettiği iddiaların, müvekkilinin masumiyet karinesi ve itibarın korunması haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

12. Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliği 8 Aralık 2015 tarihinde, başvuranın avukatının talebini reddetmiştir. Bu karara varırken, ihtilaf konusu makalelerin bilgi ve yorumlar içerdiği, bu makalelerde yayımlanan iddialar ile ilgili derdest ceza yargılamaları bulunduğu ve bu makalelerin, basın, yayın ve haber alma özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varmıştır.

13. Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliği, 4 Ocak 2016 tarihinde, başvuranın avukatı tarafından 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararına karşı yapılan itirazı, ilgili kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle reddetmiştir.

c) 13 Kasım 2015 tarihinde Star gazetesinde yayımlanan makaleler ile ilgili tekzip talebi

14. Star gazetesinde 13 Kasım 2015 tarihinde, birinde başvuranın diğerinde ise eskort kız olduğu varsayılan bir kadının bulunduğu ve aynı kadrja yerleştirilen iki fotoğraf ile birlikte “Ukrayna’da Eskort Servisi” ve “FETÖ’nün Eskortu Hayatını Kararttı” başlıklı iki makale yayımlanmıştır. Bu makalelerde, Gülen örgütünün , politikacılara, iş insanlarına, üst düzey kamu görevlilerine tuzak kurmak için yurt dışından eskort kızlar getirdiği ve havaalanında yapılan kontroller sırasında bir eskort kızın ülkeye girişine engel olan bir polis memurunun tehdit edildiği ve örgüt üyeleri tarafından başka yerde görevlendirildiği iddia edilmekteydi.

15. Başvuranın avukatı 3 Aralık 2015 tarihinde, Star gazetesinden, noter tarafından tebliğ edilen tekzip metnini yayımlamasını talep etmiştir. Bu tekzip metnine göre, söz konusu makalelerdeki iddialar gerçeğe aykırıydı ve bu makaleler, başvuranın itibarın korunması ve masumiyet karinesi haklarını ihlal etmekteydi.

16. Başvuranın avukatı, gazetenin, talebini kabul etmemesi üzerine, 21 Aralık 2015 tarihinde, 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 14. maddesi uyarınca, Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (“2. Sulh Ceza Hâkimliği”) başvurarak, tekzip metninin yayımlanmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Bu bağlamda bilhassa, söz konusu makalelerde yayımlanan iddia ve fotoğrafların aşağılayıcı ve küçük düşürücü nitelikte olduğunu ve bu makalelerin, müvekkilinin masumiyet karinesi ve itibarın korunması haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

17. 2. Sulh Ceza Hâkimliği 22 Aralık 2015 tarihinde, başvuranın avukatının talebini usuli gerekçelerle reddetmiştir. Bu karara varırken,

tekzip metninin gazeteye tebliğ edildiğine ilişkin ihtarnamenin, gazetenin 13 Kasım 2015 tarihli nüshasının ve tekzip metninin tebliğ tarihinden sonra gazetenin yayımlanan üç nüshasının asıllarının dosyada bulunmadığını tespit etmiştir.

18. Başvuranın avukatı 4 Ocak 2016 tarihinde, Yargıtay içtihatları uyarınca, ihtilaf konusu yayının bir kopyasını ibraz etmenin, talebini desteklemek için yeterli olduğunu ileri sürerek, 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir.

19. Ankara 3. Sulh Ceza Hâkimliği (“3. Sulh Ceza Hâkimliği”) 18 Ocak 2016 tarihinde, 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararına karşı yapılan itirazı, söz konusu kararın yasaya uygun olduğu ve ilgili kararda herhangi bir uygunsuzluk bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

d) 3 Aralık 2015 tarihinde Bugün gazetesinde yayımlanan makaleler ile ilgili tekzip talebi

20. Bugün gazetesinde 3 Aralık 2015 tarihinde, başvuranın fotoğrafıyla birlikte “Polis Gülen’in Tapınağına Girdi” ve “Tıpkı Mason Tapınağı Gibi” başlıklı iki makale yayımlanmıştır. Bu makalelerde, başvuranın Türkiye’den ayrılmadan önce ikamet ettiği konutta Mason sembolleri bulunduğu ve bu konutun bir tapınağa benzediği iddia edilmekteydi.

21. Başvuranın avukatı aynı gün, Bugün gazetesinden, noter tarafından tebliğ edilen tekzip metnini yayımlamasını talep etmiştir. Bu tekzip metnine göre, söz konusu makalelerdeki iddialar gerçeğe aykırıydı ve bu makaleler, başvuranın itibarın korunması ve masumiyet karinesi haklarını ihlal etmekteydi.

22. Başvuranın avukatı, gazetenin, talebini kabul etmemesi üzerine, 21 Aralık 2015 tarihinde, 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 14. maddesi uyarınca, Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliğine (“5. Sulh Ceza Hâkimliği”) başvurarak, tekzip metninin yayımlanmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Bu bağlamda bilhassa, söz konusu makalelerde yer alan ve

asılsız olduğunu iddia ettiği iddiaların, müvekkilinin masumiyet karinesi ve itibarın korunması haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

23. 5. Sulh Ceza Hâkimliği 22 Aralık 2015 tarihinde, başvuranın avukatının talebini usuli gerekçelerle reddetmiştir. Bu karara varırken, tekzip metninin gazeteye tebliğ edildiğine ilişkin ihtarnamenin, gazetenin 3 Aralık 2015 tarihli nüshasının ve tekzip metninin tebliğ tarihinden sonra gazetenin yayımlanan üç nüshasının asıllarının dosyada bulunmadığını tespit etmiştir.

24. Başvuranın avukatı 4 Ocak 2016 tarihinde, Yargıtay içtihatları uyarınca, ihtilaf konusu yayının bir kopyasını ibraz etmenin, talebini desteklemek için yeterli olduğunu ileri sürerek, 5. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir.

25. 6. Sulh Ceza Hâkimliği 7 Ocak 2016 tarihinde, 5. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle, bu itirazı reddetmiştir.

e) 3 Aralık 2015 tarihinde Akşam gazetesinde yayımlanan makaleler ile ilgili tekzip talebi

26. Akşam gazetesinde 3 Aralık 2015 tarihinde, başvuranın fotoğrafıyla birlikte “Alevilere Paralel Tuzak” ve “Paralel Yapıdan Alevilere Suikast” başlıklı iki makale yayımlanmıştır. Bu makalelerde, Gülen örgütünün, Alevi derneklerinin yöneticilerine yönelik suikastlar planladığı iddia edilmekteydi.

27. Başvuranın avukatı aynı gün, Akşam gazetesinden, noter tarafından tebliğ edilen tekzip metnini yayımlamasını talep etmiştir. Bu tekzip metnine göre, yukarıda anılan makalelerde yer alan iddialar gerçeğe aykırı ve iftira edici olup, başvuranın itibarın korunması ve masumiyet karinesi haklarını ihlal etmekteydi.

28. Başvuranın avukatı, gazetenin, talebini kabul etmemesi üzerine, 21 Aralık 2015 tarihinde, 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca, 7. Sulh Ceza Hâkimliğine başvurarak, tekzip metninin yayımlanmasına

karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Bu bağlamda bilhassa, söz konusu makalelerde yer alan iddiaların, kendi görüşüne göre, iftira niteliğinde olup müvekkilinin masumiyet karinesi ve itibarının korunması haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

29. 7. Sulh Ceza Hâkimliği 22 Aralık 2015 tarihinde, başvuranın avukatının talebini reddetmiştir. Bu karara varırken, ihtilaf konusu makalelerin bilgi ve yorumlar içerdiği, bu makalelerde yayımlanan iddialar ile ilgili derdest ceza yargılamaları bulunduğu ve bu makalelerin, basın, yayın ve haber alma özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varmıştır.

30. 8. Sulh Ceza Hâkimliği, 12 Ocak 2016 tarihinde, başvuranın avukatı tarafından 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin karara karşı yapılan itirazı, ilgili kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle reddetmiştir.

f) 19 Aralık 2015 tarihinde Star gazetesinde yayımlanan makaleler ile ilgili tekzip talebi

31. Star gazetesinde 19 Aralık 2015 tarihinde, başvuranın fotoğrafıyla birlikte “ABD de FETÖ’nün Ensesinde” başlıklı bir makale yayımlanmıştır. Bu makale, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki, Gülen örgütüyle bağlantılı olduğu iddia edilen bazı eğitim kurumları hakkındaki yolsuzluk iddiaları ile ilgiliydi.

32. Başvuranın avukatı 15 Ocak 2016 tarihinde, Star gazetesinden, noter tarafından tebliğ edilen tekzip metnini yayımlamasını talep etmiştir. Söz konusu tekzip metnine göre, başvuranın, bu makalede bahsi geçen eğitim kurumları ile hiçbir bağlantısı bulunmamaktaydı ve bu makale, ilgilinin itibarın korunması ve masumiyet karinesi haklarını ihlal etmekteydi.

33. Başvuranın avukatı, gazetenin, talebini kabul etmemesi üzerine, 28 Ocak 2016 tarihinde, 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 14. maddesi uyarınca, 6. Sulh Ceza Hâkimliğine başvurarak, tekzip metninin yayımlanmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Bu bağlamda bilhassa, başvuranın,

söz konusu basın makalelerinde bahsi geçen eğitim kurumları ile herhangi bir bağlantısı olmadığını ve asılsız olduğunu iddia ettiği iddiaların, müvekkilinin masumiyet karinesi ve itibarın korunması haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

34. 6. Sulh Ceza Hâkimliği 2 Şubat 2016 tarihinde, başvuranın avukatının talebini reddetmiştir. Bu karara varırken, ihtilaf konusu makalenin, kamuyu bilgilendirme amacı taşıdığı, kişisel hak ve özgürlüklere zarar verecek ve eleştiri sınırlarını aşacak, dolayısıyla tekzip hakkını haklı gösterebilecek nitelikte herhangi bir unsur içermediği ve gerçeği yansıttığı değerlendirilmesinde bulunmuştur.

35. 7. Sulh Ceza Hâkimliği 22 Ocak 2016 tarihinde, başvuranın avukatı tarafından 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararına karşı yapılan itirazı, söz konusu kararda herhangi bir uygunsuzluk bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

2. Başvuran tarafından Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurular

36. Başvuranın avukatı farklı tarihlerde, tekzip metinlerinin yayımlanması amacıyla yapmış olduğu tekzip taleplerinin reddedilmesinden şikâyet etmek için, yukarıda anılan tekzip hakkına ilişkin başvuruların her biri ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine altı bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu başvurular kapsamında, ihtilaf konusu makalelerin içeriklerinin müvekkilinin masumiyet karinesi hakkını ihlal ettiği; Sulh Ceza Hâkimliklerinin, başvuranın örgütüyle ilgili tedbirler almak için özel bir amaçla kuruldukları; bu mahkemelerin, yürütme gücü tarafından üzerlerine uygulandığı iddia edilen baskılar ve etki nedeniyle bağımsız ve tarafsız olmadıkları ve ilk derece mahkemesinin kararlarına karşı yaptığı itirazların yeterli gerekçe olmadan reddedilmesi nedeniyle doğal hâkim ilkesini karşılamadıkları iddialarında bulunmuştur.

37. Anayasa Mahkemesi 28 Mart, 29 Mart, 1 Nisan (iki karar), 2 Mayıs ve 18 Mayıs 2016 tarihlerinde verilen kararlarla, başvuranın bireysel başvurularının, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Yüksek Mahkeme bu şekilde karar vermek için, öncelikle, başvuranın başvurularının bilhassa, ihtilaf konusu makalelere ilişkin tekzip metinlerinin yayımlanmasına yönelik tekzip taleplerinin Sulh Ceza Hâkimlikleri tarafından reddedilmesi nedeniyle itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar ile ilgili olduğunu saptamıştır. Bu nedenle, başvuranın şikâyetlerinin tümünü yalnızca ilgilinin itibarın korunması hakkı açısından inceleyebilmek için yeniden nitelendirmiştir.

Anayasa Mahkemesi, 5187 sayılı Kanun'un 14. maddesinde öngörülen tekzip yolunun, silahların eşitliği gibi tüm usuli güvenceleri sağlamayan ve dosya üzerinden yürütülen bir çekişmesiz yargılama faaliyeti olduğunu ve bu kapsamda farklı menfaatler arasında uygun bir denge kurmanın zor olduğu tespitinde bulunmuştur.

Ayrıca, tekzip metninin, bir basın makalesinin gerçek dışı olduğunu açıklama ve gerçeği kamuoyuna bildirme işlevine sahip olduğunu kaydetmiştir. Çekişmesiz yargılama kapsamında bir makalenin içeriğinin doğruluğu konusunda bir sonuca varmanın ancak hukuka aykırılığın ve gerçek dışılığın çok belirgin olduğu ve zararın ivedi şekilde giderilmesinin zaruri olduğu hallerde mümkün olduğunu gözlemlemiştir. Bu nedenle, tekzip yolunun, itibarın korunması için hukuk düzeninde mevcut olan diğer yollara nazaran oldukça dar bir alanda etkili olduğu değerlendirilmesinde bulunmuştur. Tekzip yolunun kullanılıp kullanılmamasının, ceza davası ya da tazminat hukuk davası gibi diğer başvuru yollarını kullanma imkânına ve bunların olası sonuçlarına hiçbir şekilde zarar vermediğini de eklemiştir.

Anayasa Mahkemesi, başvuranın avukatı tarafından yapılan bireysel başvurularda, ihtilaf konusu basın makaleleri yoluyla ilgilinin itibarın korunması hakkına yapıldığı iddia edilen müdahalelerin, 5187 sayılı

Kanun'un 14. maddesi uyarınca, çekişmeli yargılama yapılmadan ve süratle bertaraf edilmesi ihtiyacının ortaya koyulmadığı kanaatine varmıştır. Ayrıca, somut olayda ceza ve hukuk yollarının, daha yüksek başarı şansı sunan erişilebilir ve etkili başvuru yolları olduğu değerlendirilmesinde bulunmuştur.

Netice itibarıyla, Anayasa Mahkemesi, başvuranın bireysel başvurularının, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduklarına karar verilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

B. İlgili İç Hukuk ve Avrupa Hukuku Kuralları

1. Kişilik haklarına yönelik saldırılara karşı hukuk davaları ile ilgili yasal hükümler

38. Türk Medeni Kanunu'nun (1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren, 22 Kasım 2001 tarihli 4721 sayılı Kanun) 24 ve 25. maddeleri aşağıdaki şekildedir:

Madde 24

“Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir.

Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır. ”

Madde 25

“Davacı, hâkimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir.

Davacı bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabilir.

Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır.

(...)"

39. Borçlar Kanunu'nun 58. maddesi (1 Temmuz 2011 tarihinde yürürlüğe giren 11 Ocak 2011 tarihli ve 6098 sayılı Kanun) şu şekildedir:

"Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir.

Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir."

2. *Türk Ceza Kanunu'nun hakaret suçu ile ilgili hükümleri*

40. Türk Ceza Kanunu'nun (1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 26 Eylül 2004 tarihli 5237 sayılı Kanun) 125. maddesi aşağıdaki şekildedir:

"Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkra da belirtilen cezaya hükmolünür.

(...)"

3. *Tekzip hakkı ile ilgili yasal hükümler*

41. Türkiye Cumhuriyet Anayasası'nın 32. maddesi aşağıdaki şekildedir:

"Düzeltilme ve cevap hakkı

Düzeltilme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.

Düzeltilme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir.”

42. 5187 sayılı Basın Kanunu'nun (9 Haziran 2004 tarihinde kabul edilen ve 26 Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe giren) 14. maddesinin somut olay ile ilgili bölümleri şunları öngörmektedir:

“Sürekli yayınlarda kişilerin şeref ve haysiyetini ihlâl edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayım yapılması halinde, bundan zarar gören kişinin yayım tarihinden itibaren iki ay içinde göndereceği suç unsuru içermeyen, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmayan düzeltme ve cevap yazısını; sorumlu müdür hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın (...) yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç üç gün içinde, (...) ilgili yayının yer aldığı sayfa ve sütunlarda, (...) ve aynı şekilde yayımlamak zorundadır.

Düzeltilme ve cevapta, buna neden olan eser belirtilir.

Düzeltilme ve cevap, ilgili yazıdan uzun olamaz. (...)

(...)

Düzeltilme ve cevabın birinci fıkrada belirlenen süreler içinde yayımlanmaması halinde yayım için tanınan sürenin bitiminden itibaren, (...) on beş gün içinde cevap ve düzeltme talep eden kişi, (...) sulh ceza hâkiminden yayımın yapılmasına (...) karar verilmesini isteyebilir. Sulh ceza hâkimi bu istemi üç gün içerisinde, duruşma yapmaksızın, karara bağlar.

Sulh ceza hâkiminin kararına karşı acele itiraz yoluna gidilebilir. Yetkili makam üç gün içinde itirazı inceleyerek karar verir. Yetkili makamın kararı kesindir.

(...)”

4. Tekzip hakkına dair ilgili Avrupa hukuku kuralları

43. Tekzip hakkına dair somut olayda ilgili Avrupa hukuku kuralları *Melnitchouk/Ukrayna* ((k.k.), no. 28743/03, 5 Temmuz 2005) davasında yer almaktadır.

ŞİKÂyetLER

44. Başvuran, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına dayanarak, bireysel başvurularında kendisi tarafından ileri sürülen tüm şikâyetlerin, söz konusu şikâyetlerin Anayasa Mahkemesi tarafından yeniden nitelendirilmesi nedeniyle, bu mahkemece incelenmemesinden ve bu bağlamda verilen kararların gerekçelerinin yetersiz olmasından yakınmaktadır.

45. Başvuran aynı hükme dayanarak, Sulh Ceza Hâkimliklerinin doğal hâkim ilkesini karşılamadıklarını ve bağımsız ve tarafsız olmadıklarını iddia etmektedir. Aynı zamanda, Sulh Ceza Hâkimliklerinin, örgütünün üyeleri ile ilgili tedbirler almak için özel bir amaçla kurulduklarını ve yürütme gücünün, genel olarak yargı erki ve bilhassa bu mahkemeler üzerinde baskı kurduğunu ileri sürmektedir.

46. Başvuran yine Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına dayanarak, Sulh Ceza Hâkimlikleri tarafından verilen kararların gerekçelerinin yetersiz olmasından şikâyet etmektedir.

47. Başvuran, Sözleşme'nin 6. maddesinin 2. fıkrasına dayanarak, ulusal mahkemeleri, söz konusu basın makalelerinde, hakkındaki bilhassa bir terör örgütünü ve paralel devlet yapılanmasını yönetme, casusluk ve hırsızlık suçlamaları karşısında, masumiyet karinesi hakkını korumamakla suçlamaktadır. Bu bağlamda, somut olayda, masumiyet karinesini koruma amacıyla en etkili başvuru yolunun, tekzip metninin, söz konusu suçlamaları yayımlayan basın organı tarafından ivedi şekilde yayımlanması olduğunu ileri sürmektedir.

48. Başvuran, Sözleşme'nin 13. maddesine dayanarak, olayların meydana geldiği dönemde yetkili makamlar tarafından kendisine gösterilen düşmanca tavır nedeniyle iç hukukta etkin, bağımsız ve tarafsız ve başarı şansı sunan bir başvuru yoluna sahip olmadığını iddia etmektedir.

49. Başvuran son olarak, Sözleşme'nin 6. maddesinin 2. fıkrasıyla birlikte 14. maddesine dayanarak, tekzip hakkına ilişkin başvurular

kapsamında ayrımcılığa maruz kaldığından yakınmaktadır. Bu bağlamda, yargı organlarının, Hükümete yakın kişiler tarafından tekzip metinlerinin yayımlanması amacıyla yapılan tekzip taleplerini kabul ettiklerini ancak kendisi tarafından yapılanları sistematik olarak reddettiklerini iddia etmektedir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

A. Başvuruların birleştirilmesi hakkında

50. Mahkeme, başvuruların olgusal ve hukuki açıdan benzer olmaları sebebiyle, İç Tüzüğü'nün 42. maddesinin 1. fıkrasının kendisine izin verdiği şekilde, başvuruların birleştirilmesine karar vermektedir.

B. Sözleşme'nin 8. maddesine ilişkin şikâyet hakkında

51. Başvuran, Sözleşme'nin 6. maddesinin 2. fıkrasını ileri sürerek, ulusal makamların, kendisine suç teşkil eden fiillerin isnat edildiği birçok basın makalesinde hakkında yapılan suçlamalara karşı masumiyet karinesi hakkını korumadıklarını iddia etmektedir. Başvuran, kendisine göre masumiyet karinesinin korunması için en etkili başvuru yolu olması sebebiyle, bu bağlamda tekzip yoluna başvurduğunu belirtmektedir.

52. Başvuran, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasını ileri sürerek, tekzip hakkına ilişkin başvurular kapsamında, Sulh Ceza Hâkimlikleri tarafından verilen kararların yeterince gerekçelendirilmediğini iddia etmektedir.

53. Mahkeme, *jura novit curia* (hâkim hukuku kendiliğinden uygular) ilkesi gereğince, bir başvuran tarafından Sözleşme ve Protokolleri gereğince ileri sürülen hukuki gerekçelerin kendisini bağlamadığını ve bir şikâyeti, başvuran tarafından ileri sürülenlerin dışında kalan Sözleşme maddeleri ya

da hükümleri kapsamında inceleyerek, bu şikâyete konu olan olaylara ilişkin yapılacak hukuki nitelendirme hususunda karar verebileceğini hatırlatmaktadır (*Radomilja ve diğerleri/Hırvatistan* [BD], No. 37685/10 ve 22768/12, § 126, 20 Mart 2018).

54. Mahkeme ardından, Sözleşme'nin 6. maddesinin 2. fıkrasının somut olayla ilgili hükümlerinin, ceza davasıyla yakından ilişkili olan sakıncalı beyanlarla, söz konusu davada adil yargılanma hakkına zarar verilmesini engellemeyi amaçladığını hatırlatmaktadır. Herhangi bir ceza davasının açılmadığı veya derdest olmadığı durumlarda, bir suçun ya da kınanabilecek başka bir davranışın sorumluluğunu başkasına yükleyen ifadeler, daha ziyade hakarete karşı koruma kapsamına girmektedir ve Sözleşme'nin 8. maddesi açısından potansiyel sorunlar ortaya çıkarmaktadır (*Zollmann/Birleşik Krallık* (k.k.), no. 62902/00, AIHM 2003-XII ve *Ismoilov ve diğerleri/Rusya*, no. 2947/06, § 160, 24 Nisan 2008). Diğer taraftan, ihtilaf konusu ifadelerin, Sözleşme'nin 6. maddesinin 2. fıkrasının alanına girmesi için, masumiyet karinesiyle sunulan korumanın talep edildiği ceza davaları kapsamında ceza gerektiren suçlarla ilgili olması gerekmektedir (*Larrañaga Arando ve diğerleri/İspanya* (k.k.), no. 73911/16, 233/17, 3086/17 ve 5155/17, § 48, 25 Haziran 2019).

55. Mahkeme ayrıca, başvuran hakkında açılmış halen derdest olan bir ceza davası bulunsa bile, söz konusu ifadelerin, basın organları aracılığıyla aktarılması ve resmi bir deklarasyonu kelime kelime yeniden bildirmemesi veya doğrudan bir alıntı olmaması durumunda, Sözleşme'nin 6. maddesinin 2. fıkrası alanında değil ama 8. maddesi alanında bir sorun teşkil edebileceğini hatırlatmaktadır (*Mityanin ve Leonov/Rusya*, no. 11436/06 ve 22912/06, § 102, 7 Mayıs 2019).

56. Mahkeme, somut olayda başvuranın, yukarıda belirtilen şikâyetleri sunarak, özellikle, kendisine göre, kendisini kınanabilecek davranışlarda bulunmakla suçlayan basın makalelerine ilişkin olarak tekzip metni yayımlanmasına karar verilmesine ilişkin taleplerinin makamlar tarafından

reddedilmesinden şikâyet ettiğini kaydetmektedir. Mahkeme ardından, Sulh Ceza Hâkimlikleri tarafından verilen bazı kararlardan, başvuran hakkında yayımlanan iddialardan bir kısmına ilişkin ceza soruşturma ve kovuşturmalarının, olayların meydana geldiği tarihten daha önce açıldığının anlaşıldığını kaydetmektedir (yukarıdaki 7, 12 ve 29. paragraflar). Bununla birlikte Mahkeme, dosyada bu soruşturma ve kovuşturmaların konusunu ve kapsamını belirlemeye imkân verecek herhangi bir unsur bulunmadığını tespit etmektedir. Her hâlükârda, olayların meydana geldiği dönemde, özellikle ihtilaf konusu yazılarda yayımlanan iddialarla ilgili olarak başvuran hakkında devam eden ceza kovuşturmalarının olduğu varsayılsa bile, Mahkeme, somut olayda tekzip hakkına ilişkin olarak açılan davalara konu olan basın makalelerinin, makamlar tarafından ilgilinin suçlu olabileceği hakkında yapılan herhangi resmi bir beyan metnini aktarıyor muş gibi görünmediğini ve ihtilaf konusu makaleler hakkında bu türden resmi beyanların bulunduğu hususunun yalnızca başvuran tarafından ileri sürülen bir iddia olduğunu kaydetmektedir. Mahkeme diğer taraftan, başvuranın, ihtilaf konusu makalelerin, kendisine karşı açılan ve halen derdest olan ceza davalarının hakkaniyetine etki ettiğinden de şikâyet etmediğini ve söz konusu makaleler nedeniyle masumiyet karinesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin şikâyetini sunarken, ne ulusal mahkemeler ne de Mahkeme önünde bu ceza davalarından bahsetmediğini kaydetmektedir. Mahkeme bu bağlamda, ne olursa olsun, Türk ceza mahkemelerinin tamamen, mesleği hâkimlik olan profesyonel üyelerden oluştuğunu ve bu hâkimlik mesleğinden gelen üyelerin, bir jüriyi oluşturan üyelerin aksine, normal olarak davayı dışarıdan etkileyebilecek her türlü öneriyi bertaraf etmelerini sağlayan mesleki deneyim ve eğitime sahip olduklarını kaydetmektedir (*Craxi/İtalya (no. 1)*, no. 34896/97, § 104, 5 Aralık 2002 ve *Mircea/Romanya*, no. 41250/02, § 75, 29 Mart 2007). Dolayısıyla Mahkeme, bu basın makalelerini yayımlanmasının, Sözleşme'nin 6.

maddesinin 2. fıkrası alanında değil, Sözleşme'nin 8. maddesi alanında sorun teşkil ettiği kanaatine varmaktadır.

57. Dolayısıyla Mahkeme, bu durumda, başvuranın şikâyetlerinin esasen, ulusal makamların, ihtilaf konusu basın makaleleriyle kendi aleyhinde yapıldığını iddia ettiği saldırılara karşı itibarının korunması hakkını koruyamadıkları iddiasıyla ilgili olduğunu tespit etmektedir. Bu sebeple, olay ve olguların hukuki nitelendirmesi konusunda yetkili mercii olarak Mahkeme, şikâyetlerin ileri sürülme şekli ve davanın koşulları bakımından, başvuranın şikâyetçi olduğu olayların, sadece Sözleşme'nin 8. maddesi açısından incelenmesi gerektiği kanaatine varmaktadır. Bu maddenin somut olayla ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.”

58. Mahkeme, Sözleşme tarafından kurulan koruma mekanizmasının, ulusal insan haklarını korunma sistemlerine göre ikincil bir niteliğe sahip olmasının önemini hatırlatmaktadır. Mahkemenin görevi, Sözleşmecî Devletlerin Sözleşme bağlamında yükümlülüklerine riayet edip etmediğini denetlemektir. Sözleşme tarafından korunan hak ve özgürlüklere, ulusal düzeyde riayet edilip edilmediğini ve bunların korunup korunmadığını denetlemek Sözleşmecî Devletlerin görevidir; Mahkeme, bu Devletler yerine karar veremez veya vermemelidir. Dolayısıyla iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralı, bu koruma mekanizmasının işleyişinin ayrılmaz bir parçasıdır. Devletler, ileri sürülen sorunu iç hukuk düzenlerinde telafi etme imkânına sahip olduğu sürece, kendilerine isnat edilen fiillere uluslararası bir kuruluş önünde yanıt vermek zorunda değildirler. Bir devlete karşı yönelttikleri şikâyetlerle ilgili olarak Mahkemenin denetim yetkisinden faydalanmak isteyen kişiler, dolayısıyla önce kendi ülkelerinin hukuk sisteminin sunduğu başvuru yollarını kullanmakla yükümlüdürler (diğer birçok karar arasında bk. *Vučković ve diğerleri/Sırbistan* (ilk itiraz) [BD],

no. 17153/11 ve 29 diğer başvuru, §§ 69 ve 70, 25 Mart 2014 ve *Akdivar ve diğerleri/Türkiye*, 16 Eylül 1996, § 65, *Karar ve Hükümler Derlemesi* 1996-IV).

59. Mahkeme ayrıca, iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralının uygulanması için, ilgili Sözleşmecî Devletin hukuk sisteminde sadece teoride öngörülen başvuru yollarını değil, aynı zamanda bu başvuru yollarının dâhil olduğu bağlamı ve başvuranın kişisel durumunu da gerçekçi bir bakış açısıyla dikkate alması gerektiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla Mahkemenin, davanın koşullarının tamamını dikkate alarak, başvuranın, iç hukuk yollarını tüketmesi için kendisinden makul olarak beklenebilecek her türlü girişimde bulunup bulunmadığını incelemesi gerekmektedir (*D.H. ve diğerleri/Çek Cumhuriyeti* [BD], no. 57325/00, § 116, AİHM 2007-IV).

60. Mahkeme yine, şahıslar arası ilişkilerde Sözleşme'nin 8. maddesinin gözlemlenmesini sağlamaya yönelik tedbirlerin seçimi konusunun, ilgili Devlete düşen yükümlülüğün pozitif ya da negatif bir yükümlülük olduğuna bakılmaksızın, ilke olarak, Sözleşmecî Devletlerin takdir yetkisine girdiğini hatırlatmaktadır (*Petrie/İtalya*, no. 25322/12, § 41, 18 Mayıs 2017 ve *Odièvre/Fransa* [BD], no. 42326/98, § 46, AİHM 2003-III). Mahkeme ayrıca, Sözleşmecî Devletlerin, yetkili ulusal mahkemenin Sözleşme'ye dayandırılan şikâyetleri inceleyebileceği ve uygun bir telafi yoluna karar verebileceği bir başvuru yolu öngörme yükümlülüğünü yerine getirme şekline ilişkin olarak, belirli bir takdir yetkisine sahip olduklarını hatırlatmaktadır (*Popovski/Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti*, no. 12316/07, § 79, 31 Ekim 2013). Nitekim Mahkeme, ulusal düzeyde uygulamaya ilişkin yönleri, öncelikleri ve farklı menfaatleri değerlendirmek için daha iyi bir konumda bulunan Sözleşmecî Devletlerin, başvuru yolunu ve uygun telafi şeklini seçmekte özgür olduklarını yeniden belirtmektedir (*ibidem*, § 84).

61. Mahkeme, somut olayda başvuranın, farklı gazetelerde yayımlanan birçok makalenin, masumiyet karinesi ve itibarının korunması haklarını

ihlal ettiği kanaatine vararak, söz konusu gazetelerden tekzip metni yayımlanmasını talep ettiğini kaydetmektedir. Başvuran, bu gazetelerin taleplerine olumlu yanıt vermemesi üzerine, tekzip metinlerinin yayımlanmasına karar verilmesi talebini, Sulh Ceza Hâkimliklerine sunmuştur. Bu taleplerin sunulduğu Sulh Ceza Hâkimlikleri, başvuranın taleplerini reddetmişlerdir ve ilgili tarafından bu kararlara karşı yapılan itirazlar da reddedilmiştir.

62. Mahkeme ardından, başvuranın, özellikle adli makamların, ihtilaf konusu basın makalelerinde kendisine karşı yapıldığı iddia ettiği saldırılara karşı masumiyet karinesi hakkını korumadığından şikâyetçi olarak, tekzip hakkına ilişkin olarak açtığı davaların her biriyle ilgili olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvurularda bulunduğunu kaydetmektedir (yukarıdaki 36. paragraf). Anayasa Mahkemesi, somut olayın koşullarında, başvuran tarafın iddia ettiği ihlalin telafisi için iç hukukta tekzip yolundan daha uygun olan, ilgiliye daha çok başarı olanakları sunabilecek, hukuk ve ceza alanında başka başvuru yolları bulunduğu kanaatine vararak, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle, bu başvuruların kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi bu bağlamda, bir kişinin itibarının korunması hakkına yapıldığı iddia edilen müdahalelerin gecikmeksizin ve çekişmeli yargılama dışında bertaraf edilmesi gerektiğinde, 5187 sayılı Kanun'un 14. maddesinde öngörülen tekzip yolunun etkin bir hukuk yolu olmadığı; şikâyetçi olunan basın makalesinin içeriğinin yasa dışı olduğunun ve doğru olmadığına kanıtlanmış olması gerektiği kanaatine varmış ve somut olayda başvuran hakkında yayımlanan makalelerle ilgili olarak böyle bir durumun söz konusu olmadığına hükmetmiştir (yukarıdaki 37. paragraf).

63. Mahkeme, Türk hukukunun, bir iftiradan şikâyetçi olan kişiler için aşağıda belirtilen başlıca telafi olanaklarını öngördüğünü gözlemlemektedir: Türk Medeni Kanunu'nun 24 ve 25. maddelerine ve Borçlar Kanunu'nun 58. maddesine dayanarak, hukuk mahkemeleri önünde açılan tazminat

davası yoluyla bir tazminat elde etme (yukarıdaki 38 ve 39. maddeler), Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesiyle cezalandırılan hakaret suçu sebebiyle, ceza soruşturması başlatılması için suç duyurusunda bulunma (yukarıdaki 40. paragraf) ve 5187 sayılı Kanun'un 14. maddesine dayanarak, tekzip metni yayımlanmasını talep etme (yukarıdaki 42. madde). Mahkeme bu bağlamda, iç hukukta yapılan yoruma ve Anayasa Mahkemesinin uygulamasına göre, itibarın korunması hakkına ilişkin ihlallerle ilgili şikâyetlerde Türk hukukunda en etkili ve uygun başvuru yolunun, ilke olarak hukuk mahkemeleri önünde tazminat davası başlatılması olduğunu hatırlatmaktadır (*Yakup Saygılı/Türkiye* (k.k.), no. 42914/16, § 39, 11 Temmuz 2017).

64. Mahkeme ardından, başvuranın somut olayda, itibarının korunması hakkına yapıldığını iddia ettiği ihlallere ilişkin şikâyetinin telafisi için tekzip yolunu seçtiğini gözlemlemektedir. Mahkeme bu bağlamda, Sözleşmeci Devletler açısından, bu türden şikâyetlerin telafisi için Sözleşme'nin 8. maddesine ilişkin içtihatlarından doğan genel bir yükümlülüğün bulunmadığını kaydetmektedir. Bununla birlikte, Mahkeme daha önce, cevap hakkının, toplum iletişim araçlarıyla yayımlanan ve özel hayatına, onuruna ve haysiyetine zarar verecek nitelikte olan bazı düşünce ve haberlere karşı herkesin korunmasını amaçladığını tespit ettiğini hatırlatmaktadır (*Ediciones Tiempo/İspanya*, no. 13010/87, 12 Temmuz 1989 tarihli Komisyon kararı, Karar ve Raporlar 62, s. 247).

65. Mahkeme diğer taraftan, Türk hukukunun öngördüğü şekilde cevap hakkının kullanımının, istisnai olarak ivedi durumlarda kullanılan bir başvuru yolu olarak değerlendirildiğini gözlemlemektedir (*Eker/Türkiye*, no. 24016/05, § 29, 24 Ekim 2017). Nitekim 5187 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, sulh ceza hâkimi, cevap hakkının yayımlanmasına karar verilmesine ilişkin bu istemi üç gün içerisinde, duruşma yapmaksızın, karara bağlamaktadır; sulh ceza hâkiminin kararına karşı yapılan itiraz için

başvurulan yetkili mahkeme de yine üç gün içerisinde karar vermektedir (yukarıdaki 42. paragraf).

66. Mahkeme, dolayısıyla Türk hukuk sisteminde ivedilik konusunun, tekzip yolunun başlıca özelliğini teşkil ettiğini tespit etmektedir (yukarıda anılan *Eker*, § 29). Mahkeme, tekzip metninin yayımlanmasıyla ilgili olarak ulusal mahkemelere dayatılan bu hızlı inceleme gerekliliğinin, basında görülen yalan haberlere itiraz imkânı sunulması ve kamu yararıyla ilgili bir konuda fikir alışverişi kapsamında düşünce çokluğunun sağlanması için gerekli ve haklı bir yol olarak değerlendirilebileceği (*ibidem*, § 30) ve tekzip yolunun da bu hususları amaçladığı kanaatine varmaktadır (*Melnitchouk/Ukrayna* (k.k.), no. 28743/03, 5 Temmuz 2005).

67. Mahkeme, somut olayda başvuranın, tekzip hakkına ilişkin davalar kapsamında, ihtilaf konusu makalelerin yayımlandığı gazeteler tarafından tekzip metni yayımlanması amacıyla sulh ceza hâkimliklerine başvurduğunu kaydetmektedir. Bununla birlikte Mahkeme, bu durumda ulusal mahkemeler önünde ortaya çıkan başlıca konunun, söz konusu makalelerin içerdiği yanlış bilgilere itiraz edilmesini veya görünür olgusal hataların düzeltilmesini sağlamak değil, bu yazıların yayımlanmasının, basın özgürlüğü sınırlarını aşıp aşmadığını ve ilgilinin özel hayatına saygı hakkı ile basın özgürlüğü arasında gözetilmesi gereken dengede dikkate alınması gereken bütün ilgili kriterler bakımından başvuranın itibarına zarar verip vermediğini incelemek olduğunu gözlemlemektedir (*Tarman/Türkiye*, no. 63903/10, 38, 21 Kasım 2017). Nitekim ihtilaf konusu makaleler, başvuran ve örgütü hakkında dosya üzerinden hızlı bir incelemeyle doğruluğu kolayca tespit edilebilecek, yanlış olgusal bilgiler içermemektedir. Bu makaleler aslında, olayların meydana geldiği dönemde FETÖ/PDY örgütünün niteliği ve başvuran ile bu örgütün diğer üyelerinin fiilleri hakkında başlayan canlı bir kamusal tartışma bağlamında, ilgiliye ve örgütüne isnat edilen hırsızlık, dolandırıcılık, yasa dışı dinleme, şantaj, güven ihlali, cinayet planları, yolsuzluk gibi ciddi suçlamaları içermektedir.

İhtilaf konusu makalelerde yayımlanan iddialar ayrıca, ilgilinin itibarının korunması hakkını ihlal ettiği iddia edilen müdahalelerin olası varlığının ve bu iddiaların doğruluğunun tespiti amacıyla, çekişmeli yargılama kapsamında daha derin soruşturmaların açılmasını ve bu soruşturmaların, Mahkeme içtihatlarıyla bu bağlamda belirlenen kriterlere uygun olarak, söz konusu çatışan menfaatlerin dengelenmesi yoluyla yürütülmesini gerektirmektedir.

68. Mahkeme dolayısıyla, mevcut davada –iki taraf için de usuli güvenceleri tam olarak sağlayan- bir tazminat davasının, çatışan farklı menfaatler arasında adil bir denge kurulmasına imkân verebileceği ve gerektiği takdirde başvurana, ihtilaf konusu makaleler sebebiyle, itibarına verilen zararı tespit ettirme ve bir tazminat elde etme olasılığı sunabileceği kanaatindedir (yukarıda anılan *Tarman*, § 28, *Seferi Yılmaz/Türkiye*, no. 61949/08 ve diğer 2 başvuru, § 54, 13 Şubat 2018, *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, no. 1759/08 ve diğer 2 başvuru, § 55, 30 Ekim 2018 ve *Taşkaya ve Ersoy/Türkiye*, no. 72068/10, § 44, 22 Ocak 2019). Sonuç olarak Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin, başvuranın bireysel başvurularını incelediği sırada yaptığı, iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralına ilişkin değerlendirmeye katılmaktadır.

69. Mahkeme, yukarıda belirtilenler ışığında, başvuranın itibarının korunması hakkına yapıldığı iddia edilen ihlallere ilişkin olarak, somut olayda, ilgilinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru sunmadan önce hukuk mahkemelerine tazminat talebinde bulunmadığı ve ardından bu başvuruları kendisine sunmadığını tespit ederek, iç hukuk yollarının tüketilmediği kanaatine varmaktadır. Sonuç olarak bu şikâyetin, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1 ve 4. fıkraları uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle reddedilmesi gerekmektedir.

C. Anayasa Mahkemesi huzurunda görülen davanın hakkaniyete uygunluğuyla ilgili olarak ileri sürülen Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına ilişkin şikâyet hakkında

70. Başvuran, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasını ileri sürerek, Anayasa Mahkemesi tarafından bireysel başvuruları hakkında yapılan incelemeden şikâyet etmektedir. Başvuran bu bağlamda, Yüksek Mahkemeyi, bireysel başvurularında sunduğu şikâyetlerini, ayrı ayrı incelemeksizin yeniden nitelendirmekle ve kararlarına dayanak olarak yeterli gerekçe göstermemekle suçlamaktadır.

71. Mahkeme, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası, mahkemeleri, kararlarını gerekçelendirmeye zorunlu tutsa da, bu yükümlülüğün, her iddiaya ayrıntılı şekilde cevap vermelerini gerektirdiği şeklinde anlaşılamayacağını hatırlatmaktadır. Mahkeme ayrıca, ulusal bir mahkeme tarafından yapıldığı iddia edilen olgusal veya hukuki hatalar, Sözleşme tarafından korunan hak ve özgürlüklere zarar vermediği sürece, bu hataları tanımanın, kendi görevi olmadığını hatırlatmaktadır (*Moreira Ferreira/Portekiz (no. 2)* [BD], no. 19867/12, § 83-87, 11 Temmuz 2017 ve *Perez/Fransa* [BD], no. 47287/99, §§ 81 ve 82, AİHM 2004-I).

72. Mahkeme, somut olayda, Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda, başvuranın, ihtilaf konusu makalelerin içeriğinin masumiyet karinesi hakkını ihlal ettiğini, kendisi tarafından yapılan tekzip başvuruları kapsamında karar veren sulh ceza hâkimliklerinin, tabî hâkim ilkesini karşılamadığını ve bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduğunu ve itirazlarının reddine ilişkin kararların, yeterince gerekçelendirilmediğini iddia ettiğini kaydetmektedir (yukarıdaki 36. paragraf). Mahkeme ardından, Anayasa Mahkemesinin, bireysel başvurularda başvuran tarafından ileri sürülen şikâyetleri inceleyerek, ilgilinin bu şikâyetlerle, esasen ihtilaf konusu makalelerde itibarının korunması hakkına yapıldığını iddia ettiği ihlallerden şikâyetçi olduğu kanaatine vardığını ve dolayısıyla, ilgilinin

iddia edilen ihlalin telafisi için daha uygun başka başvuru yollarını kullanmış olması gerektiği gerekçesiyle, başvuru yollarının tüketilmemiş olması sebebiyle, bu şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna karar vermeden önce, söz konusu şikâyetleri bu hak açısından yeniden nitelendirmeye karar verdiğini kaydetmektedir (yukarıdaki 37. paragraf).

73. Mahkeme, davanın koşullarında, başvuran tarafından bireysel başvurularında ileri sürülen şikâyetlerin incelemesinde Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan yorum ve yeniden nitelendirmenin, - ki bunlar özellikle tekzip metni yayımlanmasına karar verilmesine ilişkin taleplerinin sulh ceza hâkimlikleri tarafından reddi sebebiyle, makamlar tarafından itibarının korunmasına ilişkin hakkın kendisine sağlanmamasıyla ilgilidir - keyfi oldukları veya açıkça makul olmadıkları kanaatine varılamayacağı sonucuna varmaktadır. Mahkeme ayrıca, Anayasa Mahkemesi tarafından bu bağlamda verilen kararların, gerektiği şekilde gerekçelendirildiğini tespit etmektedir. Nitekim Yüksek Mahkeme, kararlarında, somut olayda başvuranın ihtilaf konusu makalelerle itibarının korunması hakkına yapıldığını iddia ettiği ihlallerle ilgili olarak, başvuran tarafından tüketilen başvuru yolunun, yani yolunun etkinliği konusunu incelemeden önce, şikâyetlerinin neden sadece ilgilinin itibarının korunması hakkı açısından incelenmesi gerektiğinin sebeplerini açıklamıştır.

74. Sonuç olarak bu şikâyet, açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

D. Sulh Ceza Hâkimliklerinin bağımsızlığı ve tarafsızlığıyla ilgili olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına ilişkin şikâyet

75. Başvuran, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası alanında, sulh ceza hâkimliklerinin bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduklarından şikâyet etmektedir. Başvuran ayrıca, bu mahkemelerin, olayların meydana geldiği

dönemde Hükümet tarafından kendi örgütüne karşı yürütülen mücadele kapsamında özel olarak kurulduğunu iddia etmektedir.

76. Mahkeme daha önce, sulh ceza hâkimliklerine verilen anayasal ve yasal güvenceler bakımından benzer bir şikâyeti incelediğini ve kendisine sunulan başvuruda bu mahkemelerin bağımsızlık ve tarafsızlığından şüphe duyulmasına imkân verecek bir iddia bulunmadığını dikkate alarak, bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verdiğini hatırlatmaktadır (*Baş/Türkiye*, no. 66448/17, § 278, 3 Mart 2020).

77. Mahkeme, somut olayda, daha önce varmış olduğu bu sonucu bertaraf etmesini gerektiren herhangi bir unsur veya iddia bulunmadığını tespit etmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, bu şikâyetin, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle, Sözleşme'nin 35. maddesinin 33. fıkrasının a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca kabul edilemez olduğuna karar vermektedir.

E. Sözleşme'nin 13 ve 14. maddelerine ilişkin şikâyetler

78. Başvuran Sözleşme'nin 13. maddesini ileri sürerek, Sözleşme'nin 6. maddesinin 2. fıkrasına ilişkin şikâyetini sunabileceği etkin, bağımsız ve tarafsız bir başvuru yolu bulunmadığından şikâyet etmektedir.

79. Başvuran ayrıca, Sözleşme'nin 6. maddesinin 2. fıkrasıyla birlikte 14. maddesini ileri sürerek, tekzip davaları kapsamında makamlar tarafından ayrımcı bir muameleye tabi tutulduğundan şikâyet etmektedir.

80. Mahkeme, Devletlerin, ileri sürülen durumu kendi iç hukuk düzenlerinde telafi etme imkânına sahip olduğu sürece uluslararası bir kuruluş önünde fiillerini savunmak zorunda olmadıklarını hatırlatmaktadır. Dolayısıyla bir Devlete karşı yönelttikleri şikâyetlerle ilgili olarak Mahkeme'nin denetim yetkisinden faydalanmak isteyen kişiler, öncelikle kendi devletlerinin hukuk sistemlerinin sunduğu başvuru yollarını tüketmekle yükümlüdürler. İç hukuk yollarını tüketme yükümlülüğü, başvuranları, iddia ettikleri ihlallerin telafisini elde edebilmeleri için mevcut

ve yeterli başvuru yollarını normal şekilde kullanmaya zorunlu kılmaktadır (*Vučković ve diğerleri/Sırbistan* (ilk itiraz) [BD], no. 17153/11 ve diğer 29 başvuru, §§ 70-71, 25 Mart 2014, *Mocanu ve diğerleri/Romanya* [BD], no. 10865/09 et diğer 2 başvuru, §§ 221-222, AİHM 2014 (özetler) ve *Gherghina/Romanya* [BD] (k.k.), no. 42219/07, §§ 84-85, 9 Temmuz 2015).

81. Mahkeme, somut olayda, başvuranın, yukarıda belirtilen Sözleşme'nin 13 ve 14. maddelerine ilişkin şikâyetleri, Anayasa Mahkemesine sunduğu bireysel başvurularda ileri sürmediğini kaydetmektedir. Sonuç olarak Sözleşme'nin 35. maddesinin 1 ve 4. fıkraları uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle, bu şikâyetlerin, kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme,

Oy birliğiyle, başvuruların birleştirilmesine,

Oy çokluğuyla, başvuruların kabul edilemez olduğuna

karar vermiştir.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, 8 Ekim 2020 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Jon Fridrik Kjølbro
Başkan

GÜLEN / TÜRKİYE KARARI VE DİĞER BAŞVURULAR

EK

No.	Başvuru No.	Davanın Adı	Başvuran
1	38197/16	Gülen/Türkiye	Fetullah GÜLEN
2	38384/16	Gülen/Türkiye	Fetullah GÜLEN
3	38389/16	Gülen/Türkiye	Fetullah GÜLEN
4	38394/16	Gülen/Türkiye	Fetullah GÜLEN
5	38400/16	Gülen/Türkiye	Fetullah GÜLEN
6	38410/16	Gülen/Türkiye	Fetullah GÜLEN